

здараўе і шчасце. З цягам часу віленскія вербы сталі, акрамя хрысціянскага сімвала, самабытным творам народнага мастацтва, самым папулярным таварам кірмашу.

Сабраць вербную кампазіцыю – гэта цэлая навука. Расліны для вербных кампазіцый збіраюць у розныя часы года, для прасушвання іх падвешваюць пад дахам або раскладваюць на гарышчы. У сонечнае і сухое лета кветкі адрозніваюцца больш яркімі фарбамі, большай трываласцю, кампазіцыі з іх больш прыгожыя і ўстойлівыя. Да пачатку XX стагоддзя расліны выкарыстоўваліся толькі ў натуральным выглядзе, пазней іх сталі афарбоўваць у розныя колеры анілінавымі фарбавальнікамі. «Віленская вярба» можа дасягаць трох метраў у вышыню, а можа быць толькі дзесяць сантыметраў. Па спалучэнні фарбаў, характэрных узорах вербы цесна звязаны з літоўскім і беларускім народным мастацтвам, мастацтвам Віленшчыны, асабліва перагукваюцца з плеценымі тканымі паясамі, пасцілкамі, прошвамі. З 1985 года вербы дэманстраваліся на выстаўках народнай творчасці. Такім чынам, для вернікаў рыма-каталіцкага веравызнання віленская вярба – сакральны сімвал, але адначасова яна ілюструе старажытнае пакланенне раслінам, самабытны твор дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва Віленшчыны.

Яшчэ адна адметнасць кірмашу Казюкі – святочнае шэсце. Святочнае тэатралізаванае шэсце, як і ў даўнія часы, з удзелам рамеснікаў, майстроў народнага мастацтва, артыстаў, ідзе працэсіяй на вуліцах Вільні, паказваючы адзінства майстроў і імкненне да дасягнення агульных мэтаў. Цікава, што традыцыя шэсця падчас кірмашу перагукваецца з многімі масавымі шэсцямі, якія праходзяць у гэты час амаль па ўсёй Еўропе, асабліва на поўдні – у Італіі і Іспаніі як завяршэнне посту. У Літве з улікам мясцовага тэмпераменту і ўмоў надвор'я шэсці праходзяць стрыманей. У ліку няпісаных традыцый кірмашу Казюкі – права любога прафесійнага і самадзейнага мастака ўдзельнічаць у кірмашы, права абменьвацца з калегамі ўпадабанымі вырабамі.

Традыцыйна падчас кірмашоў гараджан і гасцей забаўляюць музыкі. У апошнія гады надаецца асабліва ўвага ўнёску у культуру Літвы пэўнага народа ці краіны. Для гэтага на пляцоўцы вылучаюцца своеасаблівыя павільёны, у якіх прадстаўляецца нацыянальная спадчына. У 2016 годзе павільёны былі прысвечаны месцу габрэяў у кірмашовай культуры Літвы. На кірмашы заўсёды можна падсілкавацца і паласавацца стравамі нацыянальнай кухні, паспытаць традыцыйнага піва і квасу. З новаўводзінаў кірмашу – газета «Kaziuko laikraštis», якая змяшчае інфармацыю пра народныя рамёствы, дае карысныя парады наведвальнікам і гандлярам. Яе можна набыць у шматлікіх распаўсюджвальнікаў толькі ў дні свята.

У апошнія гады кірмаш Казюкі праводзяць і ў Гродне, Коўне, Клайпедзе. Вербы, упрыгожаныя раслінамі, на Вербніцу прадаюцца амаль ва ўсіх гарадах Беларусі. Але сапраўдныя Казюкі, кірмаш са шматвекавай гісторыяй, адбываецца толькі ў Вільні. Сёння Казюкі – гэта не толькі гандаль, але і культурная падзея, сапраўдны з'езд народных майстроў і ўмельцаў з усёй Літвы і бліжэйшых краін, выстаўка-кірмаш вырабаў дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва, твораў жывапісу і графікі. Так з часам рэлігійнае свята, гарадскі кірмаш ператварыліся ў свята мастацтва, якое ўвабрала і трансфармавала паганскія традыцыі пакланення вясне, раслінам.

Спіс літаратуры:

1. Віленскі Казюк : натоўпы шчаслівых... [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступа : <http://www.mangust.tio.by/blogs/24705>. – Дата доступа : 12.02.2016.
2. Віленскія пальмы. [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступа : <http://media.catholic.by/nv/n7/art18.htm>. – Дата доступа : 12.02.2016.
3. Казюкі, што паволі вяртаюцца [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступа : <http://old3.zviazda.by/2015/03/73809.html>. – Дата доступа : 12.02.2016.
4. Наша страва 2 : Свята Казюка! (пернік) [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступа : <http://budzma.by/projects/pohliad/nasha-strava-2-syonnya-kazyuki.html>. – Дата доступа : 12.02.2016.

Мікалай Іваненка

«СЭРЦУ ТРЭБА ВЕРА, А ЦЕЛУ – МЕРА!..»
(народная педагогіка на ўсе часы)

У артыкуле даведзена, што народная педагогіка беларусаў арганічна грунтуецца на адаптацыйнай стратэгіі супольнасці і глыбока ўваходзіць ва ўсе сферы яе жыццядзейнасці. Таму педагогічная мудрасць народа і яе выкарыстанне ў выхаваўчай практыцы заўсёды будуць актуальнымі.

Nikolay Ivanenko

«HEART NEEDS FAITH, AND BODY – A MEASURE!..»
(folk pedagogy for all times)

Belarus folk pedagogy is organically based and deeply involved in all spheres of human activity. Therefore people's pedagogical wisdom and its use in educational practice will always be relevant.

Мэта любой выхаваўчай сістэмы – падрыхтоўка чалавека да жыцця як сем'яніна, працаўніка, творцы, грамадзяніна. У аснове выхавання – клопат аб прадаўжэнні роду і вялікая любоў да нашчадкаў. Беларусы

заўсёды ўспрымалі дзяцей як дар Божы і вялікае шчасце: «Багаты Аўдзей: поўна хата дзяцей» [4, с. 114], «Дзе дзяцей лава, там бацькам слава» [7]. Лічылася, што для стварэння належных умоў выхавання ў сям’і павінна быць не менш трох дзяцей: «Адно дзіця – не дзіця, двое – паўдзіцяці, а толькі трое – дзіця» [4, с. 114]. Людзі заўважалі, што аднаго выхоўваць цяжка: «Адзін сын да сівых валасоў дзіцятка» [7], «Адзін – не людзін» [7], «Ён у іх адзін – залізаны, пшанічны, сахарны, пышны, смятаннік...» [7]. Калі сям’я была беднай, а дзяцей нараджалася занадта многа, то нярэдка можна было пачуць асуджальнае: «Сыплюцца, як боб з рванай торбы» [7], «Без штаноў Мацей, а поўна хата дзяцей» [7], «Дзеці рукі звязалі» [7]. Але і тут людзі часцей згадвалі, што на ўсё Божая воля: «На кожны раток дае Бог кусок» [4, с. 114], «Чалавек раіць, а Бог знаіць» [7], «Сонца ўсім свеціць» [7], «Дае Бог дзяцей, дасць ім і долю» [7].

Першай і самай галоўнай выхаўчай кнігай для кожнага чалавека з’яўляецца кніга жыцця яго бацькоў. І тут вельмі важна, якімі каштоўнасцямі жыве сям’я, што пакладзена ў аснову яе жыццядзейнасці і ўзаемаадносін, ці змогуць бацька і маці сваім асабістым прыкладам падарыць дзецям здольнасць быць шчаслівымі. Спакон веку нашы продкі добра разумелі гэта, можа таму і не перакладалі адказнасці за выхаванне дзяцей ні на царкву, ні на школу, ні на кагосьці з родзічаў. «Якое дрэва, такі і клін – які бацька, такі і сын» [3, с. 149], «Яблык ад яблыні далёка не коціцца» [1, с. 84], «Які род, такі і плод» [1, с. 84], «Бацька – рыбак, і дзеці ў ваду глядзяць» [7], «Гадавала сава дзеці, а няма на што глядзеці» [7], «Якія самі, такія і сані» [3, с. 148], «З дурнога куста і ягада пуста» [3, с. 132], «Якога разумнага таткі сыночак! Якой навучонай мамкі дачушка!» [7] – трапней не скажаш. Народ падкрэслена вылучае адказнасць бацькоў за выхаванне дзяцей: «Не дагледзіш вокам – вылезе бокам», «Чужы дурань – смех, а свой – сорам» [3, с. 147]. Нават такая, здавалася б, непедагагічная прымаўка «Абы ўмела добра танчыць, а рабоце гора наўчыць» [7] – і яна прымушае чалавека задумацца: калі сам не навучыцца працаваць, то гора будзе вучыць. Каму хочацца, каб яго гора вучыла жыць?

Маці ва ўсім была прыкладам цярылівасці, дысцыпліны, працавітасці, разважлівай мудрасці і мацярынскай велічы. Гледзячы на маці, дзяўчынкі марылі пра сваю сям’ю з дзеткамі і рыхтавалі сябе да пачэснай мацярынскай ролі: забаўлялі малодшых братоў і сясцёр, спявалі ім калыханкі, казалі казкі, пацешкі, паданні. Для хлопчыкаў такім жа ўзнёслым прыкладам па жыцці быў бацька – мудры, дужы, працавіты. Да ролі бацькі таксама рыхтавалі змалку: прывучалі да працы, да адказнасці за ўсё, што робіш і нават гаворыш, выхоўвалі цярылівасць і мужнасць. Калі хлопчык нечым параніўся, ніколі не «божжалі» над ім, а прыгаворвалі: «Пакуль жаніцца – усё загаіцца» [7]. Калі выпраўлялі ў дарогу (на службу, вучобу ці яшчэ куды), то, з гумарам суцяшаючы тых, хто хваляваўся: «Як жа ён там будзе?», гаварылі: «Што ўсім людзям, тое і цётчынаму сыну» [7].

Памятаю, як у далёкім дзяцінстве суседка, бабка Хрысціна, навучала маю маці, як трэба выхоўваць дзяцей: «Ты, галубка, меней упадуў перад ім. Дзяцей трэба любіць так, каб яны не заўважалі гэтага. З аднаго два не будзе. Не шкадуў дубцом шмаргануць, каб ведалі: слова маткі – закон!» Гадоў праз сорак, ужо ў новым тысячагоддзі, іншая бабулька распавядала мне пра асновы сямейнага выхавання: «Любоў мусіць быць строгай! Разумны бацька на самацёк не пусціць, як і Бог наказаннем напраўляе на шлях ісціны...» [7]. У пацвярджэнне гэтых высноў можна дадаць з дзясятка вядомых народных прыказак: «Любі як душу – калаці як грушу!» [7], «Вучы слаўцом – напраўляй дубцом» [7], «Каго не білі, таго не любілі» [7], «Дасі дзецям волю – адбярэш долю» [8, с. 21], «Гні палазы, пакуль гнуцца – вучы дзяцей, пакуль паддаюцца» [7], «Хто дзяцей балуе, горку долю гатуе» [7]. Далёка не з усімі падобнымі сцвярджэннямі можна пагадзіцца. Але ж, на жаль, многія толькі з гэтым і звязваюць асновы традыцыйнага выхавання. Тым не менш, сама народная педагогіка дае шмат іншых высноў: «Не вучы дубцом, а вучы слаўцом» [1, с. 85], «Разумны баіцца ківа, а дурны не баіцца і кія» [7], «Ад дубца дурэюць, а ад слаўца разумнеюць» [7], «Не крычы, а навучы» [1, с. 84], «Гнуць гні, ды не зламі» [7]. Сапраўды, да ўсяго ў жыцці трэба падыходзіць разважліва, з розумам, асабліва калі гэта датычыць найважнейшай жыццёвай функцыі – выхавання дзяцей.

Галоўная каштоўнасць простаі народнай педагогікі ў яе непарыўнай і арганічнай сувязі з жыццём. Напэўна, ніхто ў даўнейшыя часы асобна не вызначаў задачы выхавання – людзі проста жылі, і само жыццё выхоўвала іх [6, с. 21]. Але пры гэтым нашы продкі ставіліся да выхавання вельмі адказна, з вялікай увагай вызначаючы свой час на ўсё: «Да трох год дзіця як яечка, да сямі як авечка, а з сямі – навучай ды к працы прывучай!» [4, с. 117]. Гэта азначае, што да трох год дзіцятка песцілі, «з рук не спускалі»; пасля трох годзікаў давалі волю, але «пасвілі, як авечку»; з сямі ж год дзіця выхоўвалі больш строга: давалі пасільныя хатнія абавязкі, прывучалі да працы.

Пра дзяцей, якіх бацькі не трымалі ў дысцыпліне, гаварылі: «незаганяны», «адвязаны», «дзе хоча, там і пасецца». Чалавек вольны выбіраць: «Ступіў за парог, а там сем дарог», «У чыстым полі чатыры волі». Але трэба памятаць: тое, што часта здаецца «воляй», і ёсць сапраўднае рабства. Або ты трымаеш сябе ў дысцыпліне і жывеш у суладдзі з Богам і людзьмі, або ідзеш «лёгкай» дарогай у жыццёвае бязладдзе і «мукі вечныя» – «Вольнаму воля, а спасёнаму – рай!» Нашы продкі былі глыбока перакананымі ў існаванні «жыцця вечнага» і заўсёды памяталі аб часовасці зямнога быцця: «Думы за гарамі, а смерць за плячамі» [3, с. 167]. Менавіта памяць пра Бога і вечнасць давала чалавеку сілы ў пераадоленні жыццёвых цяжкасцей, настаўляла яго на сумленнае жыццё, на адказнае стаўленне да сябе і іншых людзей.

«Сябе трэба ў язовых рукавіцах трымаць, – часта паўтарала тая ж бабка Хрысціна з майго далёкага дзяцінства і ўдакладняла: – Сэрцу трэба вера, а целу – мера». Пра чалавека слабавольнага, які згубіў меру і кідаўся ў п’янку, гулянку ці іншыя заганы, казалі са шкадаваннем: «Раз’ехаўся, як старэчая торба» [7], «Сам

сабе не гаспадар» [7], «Не мае ўлады над сабой» [7], «Пусці – павалюся!» [7]. І людзі сапраўды стараліся «трымаць сябе ў руках»: строга выконвалі пасты, прытрымліваліся многіх абмежаванняў дзеля той самай улады над сабой.

У рэгуляцыі дзіцячых паводзін найчасцей выкарыстоўваліся забарона, угавор, парада, пахвала, радзей – усхваленне і пакаранне. Наш народ заўсёды стрыманы на пахвалу: «Свайго не хвалі, няхай людзі пахваляць» [1, с. 94], «Пахвала перш ірдзіцца, а затым гардзіцца» [7], «Пахвальбе ўшчувай, ды к сэрцу не прымай» [7], «Хвалёнага гарманіста зайграць не дапросішся» [7]. Нават таго, хто любіў пахваляць іншых, часта абсякалі: «Льсцівы язык пахваляць прывык» [7], «У вочы хваліць ахвочы» [7], «Мяккім языком добра міскі лізаць» [7].

Калі ж гаварыць пра пакаранне, то гэта не заўсёды «розга», існуе і шмат іншых спосабаў: давалі дадаткова нейкую «нудную» працу (перабраць боб, скласці дровы, прапалоць градку, сцерагчы проса ад вераб'ёў, пасвіць свіней і г.д.); забаранялі апранаць штосьці новае («Новую сарочку надзенеш, як паразумнееш» [7]); не пускалі меншых пагуляць з сябрамі на вуліцу, а большых – на вячоркі; не дазвалялі штосьці з таго, чаго дзіцяці вельмі хацелася. Рэдка ставілі ў куток або лупцавалі і ніколі не каралі ежай. Выгнаць з-за стала маглі, калі дзіця дрэнна сябе паводзіла і не рэагавала на заўвагі. Але потым, як бы ўпотаі ад таго, хто выгнаў (часцей бацькі), хтосьці (бабуля, маці, сястра, брат) ціха прыносіў «ахвяры» чаго-небудзь паесці.

Сям'і з кепскай родавай рэпутацыяй было складана ажаніць сына, а тым больш выдаць дачку замуж. За рэдкім выключэннем, дзяцей мералі па бацьках: «Як добрае семя, дык і добрае племя» [4, с. 124], «Па роду і куры чубатыя» [4, с. 124]. Ведаючы, што «добрая слава ззаду ляжыць, а дурная наперад бяжыць» [7], людзі стараліся «не выносіць з дому смецце», па крупінках збіралі добрую славу для свайго роду. Заўсёды мелі высокі рэйтынг сем'і з цвёрдымі маральнымі правіламі, фізічна здаровыя, працавітыя і майстравыя. Цанілася сціпласць, стрыманасць, уменне сябраваць з суседзямі і вяскоўцамі. Не на апошнім месцы былі і культурна-бытавыя якасці: уменне спяваць і танцаваць, імкненне да чысціні і здатнасць да ўпрыгажэння жылля, уменне смачна гатаваць ежу, своечасова і прыгожа падаць на стол.

Добра разумелі нашы продкі сэнс евангельскага папярэджання, што дом, пабудаваны на пяску, не выстаіць [Мф. 7:26-27]. Таму спакон веку ў падмурку сямейнага ладу, сістэмы выхавання і падрыхтоўкі моладзі да будучага сямейнага жыцця грунтаваліся шэсць непакісных асноў: вера і глыбокая пашана да святыні; аўтарытэт бацькоў і падкрэсленая павага да дарослых; шчыльнасць, духоўная і фізічная чысціня як аснова здароўя сям'і, сапраўднага кахання і шчасця; працавітасць, стаўленне да працы як да найбольшай вартасці, без якой няма жыцця; дысцыпліна жыцця, у аснове якой размераная і дакладная цыклічнасць дня, тыдня, года; радасць жыцця (працы і свята) з чудаўнай сямейнай і каляндарнай абраднасцю, сугучнай гадавому колу хрысціянскага календара.

У аснове аўтарытэту бацькоў заўсёды былі іх узаемаразуменне, павага адзін да аднаго і любоў. Ведаючы сапраўдны сэнс слова «любоў», людзі рэдка выкарыстоўвалі яго. Часцей пыталіся: «Ты мяне шкадуеш?» І так, не выстаўляючы нападказ свае пачуцці, жаніліся з разуменнем разважаючы, што знешняя прыгажосць не галоўны крытэрыі: «З тварам да вянца, а з розумам да канца» [3, с. 133], «Краса прыглядзіцца, а розум прыгадзіцца» [1, с. 81]. Пасля вяселля няма каго вінаваціць: «Жаніўся на скорую руку – на доўгую муку» [1, с. 81], «Які Хомка, такая і жонка» [3, с. 148], «Як муж з жонкай сварыцца – ў гаршку трасца варыцца» [7], «Дзе дружна, там хлебна» [1, с. 95].

Сям'я з традыцыйным укладам строга трымалася іерархіі ва ўзаемаадносінах і размеранай, спакойнай цыклічнасці ў паўсядзённым жыцці. Ніхто і ніколі не сядаў есці асобна. Кожны дзень, і ў будні, і ў святы, на снеданне, абед і вячэру накрываўся агульны стол, за які пасля сумеснай малітвы сядалі ўсе: ад старога да малаго. Як гэта важна для еднасці сям'і, яе мірнага духу, яе шчасця!

На базе ДУА «Вілейская гімназія №2» амаль дзясцятка гадоў паспяхова рэалізаваліся інавацыйныя праграмы сацыяльна-педагагічнага праекта «Этнашкола», якія давалі магчымасць навучыцца не толькі спяваць, танцаваць, прыгожа сказаць трапае слова, але і традыцыйным рамёствам: саломаліценню, лозаліценню, ткацтву, вышыўцы, вязанню, выцінанцы, многаму іншаму. Намі назапашаны багаты вопыт выкарыстання народнай педагогікі і лепшых здабыткаў традыцыйнай культуры беларусаў.

Зараз у гімназіі працуе дзіцячы фальклорны калектыў «Чабарок», які з'яўляецца пераемнікам традыцый этнашколы. Часта ладзяцца вечарыны народнага танца, майстар-класы, сустрэчы з фалькларыстамі, цікавымі музыкамі, тэатрам «Батлейка». На такія мерапрыемствы збіраюцца не толькі педагогі і вучні гімназіі, але і многія зацікаўленыя віляйчане, госці з Мінска і іншых гарадоў.

Спіс літаратуры:

1. Арлова, Г.П. Народная педагогіка ў выхаваўчай рабоце школы / Г.П. Арлова. – Мінск: ГВЗАТ «Маладняк», 1995. – 160 с.
2. Аўтэнтычны фальклор: праблемы вывучэння, захавання, пераймання: зб.наук. прац удзел. VI Міжнар.наук.-практ. канф., Мінск, 27–29 крас. 2012 г./ БДУКМ; рэдкал. : М. А. Мажэйка (адк. рэд.) [і інш.]. – Мінск: БДУКМ, 2012. – 254 с.
3. Беларускія прыказкі, прымаўкі, фразеалагізмы / склад. Ф.Я. Янкоўскі ; прадм. Д.Я.Бугаёва. – Мінск: Беларус. навука, 2004. – 494 с.
4. Беларусы. Т.5. Сям'я / В.К. Бандарчык, Г.М. Курыловіч, Т.І. Кухаронак і інш. ; рэдкал.: В.К. Бандарчык і інш.; ІМЭФ НАН Беларусі. – Мінск: Бел. навука, 2001.– 375 с.

5. Грымаць, А.А. Беларуская народная педагогіка ў школе: дапам. для студ. і выкл.пед. вучылішч, каледжаў, ін-таў і ўн-таў / А.А. Грымаць, Л.М.Варанецкая. – Мінск, 1996. – 174 с.
6. Кухаронак, В.Г. Выхаванне дасканалай асобы – асноўная мэта народнай педагогікі беларусаў / В.Г. Кухаронак, Т.І. Кухаронак // Традыцыйная культура і дзеці /уклад. М.А. Козенка. – Мінск: БелДІПК, 2004.– С. 20 – 24.– (Вып. 1: Рэсп. эксперым. праект «Танцавальны фальклор і дзеці»).
7. Матэрыялы этнаграфічных экспедыцый (запісы 1998 – 2015 гадоў) / асабісты архіў М.М. Іваненкі. – Вілейка.
8. Ракава, Л.В. Традыцыі сямейнага выхавання ў беларускай вёсцы / Л.В. Ракава. – Мінск: Ураджай, 2000. – 111 с.

Анастасія Лойко-Мичудо

ОБРАЗЫ ВОСТОЧНОСЛАВЯНСКОЙ МИФОЛОГИИ В БЕЛОРУССКОЙ ГЛИНЯНОЙ ИГРУШКЕ 1950–1980 ГГ.

Anastasia Loikaw-Michudo

IMAGES OF EAST SLAVIC MYTHOLOGY AT THE BELARUSSIAN ARTS AND CRAFTS (CLAY TOY) IN 1950–1980

В статье рассматривается интерпретация образов восточнославянских мифов в глиняной игрушке Беларуси 1950–1980 гг.

The article presents the analysis of the Slav mythology at the Belarussian arts and crafts (clay toy) in 1950–1980.

На этапе господства мифопоэтического мировоззрения основу ценностных ориентаций различных народов определяли мифы, сюжеты которых и впоследствии (на этапах господства религиозного и секуляризованного мировоззрения) оказали неоспоримо большое влияние на различные виды искусства, особенно, искусства инсигного. Начало становления советской власти в Беларуси (1920-е – середина 1930-х гг.) характеризовалось проявлением интереса к историческому прошлому народа и его традиционной культуре, которая сохранила большое количество мифологических элементов. Особенно ярко это выразилось в декоративно-прикладном искусстве, в частности, в глиняных игрушках-свистульках. Они являются особым направлением белорусского народного творчества, обладающим глубокими корнями и богатыми традициями, сохранившимися вплоть до начала XX в. [4, с. 160].

К сожалению, массовые репрессии 1930-х гг. и начавшаяся в 1941 г. Великая Отечественная война не способствовали дальнейшему изучению и развитию мифологических арт-сюжетов и уничтожили многие образцы, связанные с отражением архаичной мифологии в белорусском искусстве. Однако, несмотря на сложившиеся неблагоприятные условия, в период 1950–1980-х гг. народные умельцы не только смогли сохранить искусство глиняной игрушки, но и продолжили при ее изготовлении воплощать те мифологические образы, которые столетиями использовали их предки. Так, по словам очевидцев, в 1950-е гг. детям покупали глиняные игрушки-свистульки, в очертаниях которых легко узнавались птицы (чаще встречались фигурки кукушки или утки). Образы этих пернатых использовались не случайно. Кукушка – одна из наиболее мифологизированных птиц в славянской традиции, которая первой на зиму улетает в «вырей» и последней возвращается оттуда весной, так как она является ключницей этого места [5, с. 236–237]. Магия формы играет важную роль и в фигурке утки, на которую неоднократно обращалось внимание в специальной литературе как на образ, почитающийся с глубокой древности. Она ассоциируется с первыми фазами космогенеза, связь с которыми хорошо заметна в известном сюжете о Кощее (в ней находится яйцо с его смертью). В мифологии с ней связаны представления о превращениях, в которых актуализируется брачная символика [1, с. 241].

В это же время на территории БССР большинство мастеров сохранили формально-стилистические особенности белорусской народной игрушки. Творчество таких мастеров, как А. Морачева (г. Дубровно), В. Даниленко, Е. Жилинская (г.п. Ружаны) характеризуется древним, архаическим направлением. Наиболее ярко такая стилистика выразилась в изделиях из д. Хоросица Новогрудского района. Еще в 1970-х гг. здесь работало несколько мастеров, последним, и вероятно, лучшим из которых был С. Глебка (1904–1979) [3, с. 162].

Игрушки С. Глебки являются самобытным образцом в этом виде народного творчества. Миниатюрные (4–5 см) фигурки необычайно выразительны и компактны. Игрушка целиком помещается в детскую ладонь и не разбивается даже при падении на землю из-за отсутствия мелких деталей. Образы – собака, баран, птица, несмотря на кажущуюся простоту и обыденность, – все же относятся к мифологическим и особо почитаются славянами. Так, согласно белорусским верованиям, культ барана связан с погребением и поминовением умерших [1, с. 44]. Собака наделялась способностью предсказывать судьбу и предвидеть будущее. В то же время считалось, что это животное может относить на «тот свет» различные болезни [1, с. 397]. А один из самых распространенных образов глиняной игрушки – образ птицы, являющийся достаточно популярным мотивом в украшении предметов быта, выступает «как мифопоэтический классификатор и символ божьей сущности, неба, солнца, грома, ветра <...> связи между космическими зонами, души, духа жизни» [1, с. 443–444].

Аналогичная стилистика выделяет игрушки и других центров гончарного ремесла, где сохранились древние традиции ее лепки. А. Морачева (1887–1976) из д. Дубровно создавала небольшие, но зрительно массивные, статичные, грубовато вылепленные фигурки, такие, например, как птица-конь. Возможно, образ данного загадочного животного сохранился со времен глубокой древности и представлял собой какое-то мифическое существо. Скорее всего, данный сюжет в народном творчестве закрепился основательно и,